

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Павло Чубинський – поет, перекладач,
етнограф, фольклорист

бібліографічний покажчик

Полтава 2024

Павло Чубинський – поет, перекладач, етнограф, фольклорист : бібліогр. покажч.
/ уклад.: В. П. Балюк, С. В. Спірякова (відп. за вип.), О. В. Токміленко; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Бібліотека імені Михайла Андрійовича Жовтобрюха. Полтава, 2024. 16 с.

До покажчика ввійшли наукові публікації, які розкривають зміст досліджуваної тематики з фонду Бібліотеки імені Михайла Андрійовича Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

*У **передмові** дана коротка довідка про Павла Чубинського як Вченого-етнографа, активного діяча українського національного руху та автора українського Державного гімну.*

*Покажчик складається з двох розділів, а саме: «**Окремі праці П. Чубинського**» та «**Публікації про Павла Чубинського**». Документи кожного з розділів упорядковані в алфавітній послідовності розташування бібліографічних записів за загальною нумерацією (120 джерел українською мовою). Окремою структурною частиною видання є допоміжний матеріал, представлений **іменним покажчиком**. Бібліографічний опис та скорочення слів здійснено згідно з чинними державними стандартами України – ДСТУ 8302:2015.*

Видання адресоване широкому загалу користувачів: науковцям і викладачам закладів вищої освіти, студентам, вчителям, учням загальноосвітніх шкіл, бібліотечним працівникам, усім небайдужим до історії становлення і розвитку незалежної України.

Передмова

Павло Платонович Чубинський – відомий вчений-етнограф, поет і журналіст, юрист, активний діяч українського національного руху на Правобережній Україні. Він народився 15 (27) січня 1839 року на хуторі поблизу Борисполя (нині ця територія у межах міста). П. Чубинський походив з української шляхти. Його давнім предком був козак Іван Чуб, похований у Борисполі. Однак прадід відомий уже під більш "шляхетним" прізвищем – Чубинський.

Батьки віддали Павла на навчання до Другої Київської гімназії. Нині на тому місці (бульвар Тараса Шевченка, 18) встановлено меморіальну дошку. По закінченні гімназії Чубинський вступив до Петербурзького університету, де здобув вищу юридичну освіту (1861), дістав ступінь кандидата юридичних наук.

У студентські роки брав участь у діяльності петербурзької української громади. Був автором журналу «Основа». На зібраннях "основ'ян" він мав нагоду особисто познайомитись із світочами української культури Миколою Костомаровим, Пантелеймоном Кулішем, а насамперед — Тарасом Шевченком, котрий назавжди залишився для нього духовним вчителем, провідником у житті й творчості.

20 жовтня 1862 року шеф жандармів князь Долгоруков дає розпорядження вислати Чубинського «за вредное влияние на умы простолюдинов» (за українську діяльність) на проживання в Архангельську губернію під нагляд поліції. Через рік він оселяється в Архангельську, де працює слідчим, потім секретарем статистичного комітету, редактором губернської газети, чиновником з особливих доручень при губернаторі. За сім років заслання в Архангельську українець Чубинський зробив чимало для російської науки, зокрема написав дослідження про ярмарки в архангельському краї, про смертність на Архангельщині, про печорський край, торгівлю в північних губерніях Росії, дослідив юридичні звичаї в губернії тощо.

У 1869 р. дістає дозвіл про повернення до України й очолює етнографічно-статистичну експедицію Російського географічного товариства в Південно-Західному краї. Протягом двох років експедиція досліджувала Київську, Волинську, Подільську губернії, частину Мінської, Гродненської, Люблінської, Седлецької губерній та Бессарабію, де проживали українці.

Наслідком проведеної експедиції стали сім томів: "Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край". Їх опубліковано у Петербурзі в 1872—1879 роках. Видання містить напрочуд цінні і різноманітні етнографічні та фольклористичні матеріали: легенди, казки, обрядові й побутові пісні, народний календар, огляд говорів, особливостей їжі та одягу, дані про проживання поляків та євреїв, волосні суди тощо. Цікаво, що в опрацюванні згаданих томів узяв участь композитор Микола Лисенко: він поклав на ноти мотиви обрядових пісень.

Павло Чубинський працював у надзвичайно складних умовах переслідування царським урядом української культури і за своє недовге життя встиг зробити стільки, що, за висловом його друга і співробітника Федора Вовка, його заслуг вистачило б і на декількох професіональних учених.

А ще в душі Чубинського жив поет. Особливо захоплювався віршуванням у молодості. 1871 року в Києві вийшла друком збірка його віршів (щоправда, без зазначення прізвища автора) "Сопілка Павлуся". Вміщені тут ліричні поезії, здебільшого взоровані на народнопісенних зразках, приваблюють безпосередністю викладу та щирістю почуттів.

Суспільна заангажованість Павла Чубинського, завдяки його різнобічній обдарованості та невичерпній енергії, виявлялася в найрізноманітніших сферах. Саме Чубинський став головним ініціатором відкриття у 1873 році Київського Південно-Західного відділу Імператорського Російського Географічного Товариства, працював його діловодом, а з 1875 — заступником голови. За задумом Чубинського і здебільшого під його енергійним керівництвом 2 березня 1874 року здійснено перший одноденний перепис мешканців Києва (подібний відбувся лише у Петербурзі 1869 року). Завдяки продуманій організації, залученню до співпраці (як регістраторів) студентської молоді, захід увінчався відмінними результатами — відтворенням рельєфної картини населення українського міста.

У квітні 1879 року Павло Чубинський пішов у відставку и повертається на свій родинний хутір. 1880 року він важко нездужав, і до кінця життя був прикутий до ліжка і 14 (26) січня 1884 року, лише за один день до власного 45-річчя, його не стало. Справу Павла Платоновича продовжили Головацький, Іванов, Рудченко, Грінченко, Манжура, Гнатюк, Франко, Яворницький, Новицький, Милорадович, Сумцов, Щербаківський, Біляшівський.

Внесок, зроблений Чубинським в народознавство, важко переоцінити. Його етнологічні і фольклористичні дослідження донині слугують важливим підґрунтям розвитку вітчизняної наукової думки.

Джерело інформації: <http://www.nbu.gov.ua/node/536>

З історії написання гімну...

Вірш "Ще не вмерла Україна...", цей концентрований вияв патріотичних почуттів, підкорив рідкісну для поезії вершину – став неперевершеним виразником загальнонаціональних устремлінь, символом нації.

Пісню «Ще не вмерла Україна», вважають деякі дослідники, запозичено з «Єще Польска не згінела» – сучасного польського гімну. Чубинський нібито чув цю пісню на Півночі від польських засланих. Насправді свій текст він написав до того, як почув вперше цю польську пісню, а саме 1862 року в Києві на Великій Васильківській, 122, у домі купця Лазарева, де автор квартирував (тепер на тому місці дім № 106). Якось там співали пісню сербських повстанців, де були слова «Серце біє і кров ліє за нашу слободу». На боці сербів за незалежність від Османської імперії воювали двоє братів Чубинського. Він майже за півгодини написав свій текст. Спершу пісню співали на сербській мотив, потім на музику Лисенка. 1863 року текст потрапив у Галичину, був надрукований у львівському часописі «Мета» і покладений на музику священиком Михайлом Вербицьким. Уперше цей твір як гімн виконаний 1864 року в українському театрі у Львові.

Пісню довго вважали народною. Цей текст навіть опинився у збірці кубанських козацьких пісень, виданих 1966 року. Дослідник Дмитро Чередниченко подає 20 варіантів тексту й підкреслює, що перший рядок у Чубинського звучав так: «Ще не вмерла України і слава, і воля».

1917 року «Ще не вмерла Україна» став державним гімном, хоч тоді його ще не було затверджено на рівні законодавства. Згодом комуністична влада взагалі відкинула вірш Чубинського як ідеологічно «неправильний». Вже 1992 року цей твір став Державним гімном України. 2003 року Гімн України було скорочено до першого куплету і приспіву.

Джерело інформації: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2010/580-chubynskyy.html>

Окремі твори Павла Чубинського

1. Чубинський П. Ангели на сходах неба : народ. повір'я та забобони / підгот. текстів та упоряд. О. Верес. Київ : Глобус, 1992. 16 с.
2. Чубинський П. Мудрість віків: Українське народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського. Кн. 1. Київ : Мистецтво, 1995. 224 с. : іл.
3. Чубинський П. Мудрість віків: Українське народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського. Кн. 2. Київ : Мистецтво, 1995. 224 с. : іл.
4. Чубинський П. Праці етнографічної експедиції в Південно-Західний край. 1877 р. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2003. № 30/32. С. 3–56.
5. Чубинський П. П. Сопілка / упоряд., підгот. текстів та передм. Д. Чередниченка. Київ : Задруга, 2001. 79 с. : фото.
6. Чубинський П. П. Ще не вмерла Україна. Київ : Обереги, 1991. 16 с. (Укр. муза).

Публікації про Павла Чубинського

7. Андрусак Т. Чубинський Павло Платонович. *Довідник з історії України (А-Я)* : посіб. для середніх загальноосвітніх навч. закл. / за ред.: І. З. Підкови, Р. М. Шуста ; Ін-т іст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. Київ, 2001. С. 1064–1065.
8. Бабіна М. Пісні літературного походження. "Ще не вмерла Україна..." Павла Чубинського і Михайла Вербицького – Національний гімн нашої держави. *Дивослово*. 2015. № 9. С. 2–5.
Урок у 6 класі.
9. Багацька Л. Тернистий шлях славня. *Літературна Україна*. 2012. № 32. С. 1–2.
Жоден твір української літератури не мав такої величної і трагічної долі, як гімн «Ще не вмерла Україна». Величної, бо в пісні втілено споконвічне прагнення народу до незалежності. Трагічної, бо понад століття життєствердний гімн переслідували, забороняли.
10. Бриленкова В. О. Я жнив своїх таки діждусь... *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 12. С. 90–93.
Урок-презентація проекту до 170-річчя з дня народження Павла Чубинського.
11. Бріцина О. Фольклорна проза із зібрання П. Чубинського: історичні здобутки і сучасні проблеми дослідження. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 3. С. 24–29.
12. Бутенко О. Статський радник П. П. Чубинський. Життєвий шлях автора українського гімна. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2016. № 10. С. 48–52.
13. Буткалюк К. Сила чорноземна – наш Чубинський. Сценарій вечора. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 1999. № 9. С. 4–6.
14. Верменич Я. "Людей і правду я любив". *Пам'ять століть*. 1999. № 4. С. 9–24.
Про етнографа і поета П. Чубинського.

15. Верменич Я. Павло Чубинський – народознавець і автор слів національного гімну "Ще не вмерла Україна". *Рідна школа*. 1995. № 9. С. 9–11.
16. Верменич Я. П. П. Чубинський про "єврейське питання" в Російській імперії. *Краєзнавство*. 2001. № 1/4. С. 111–113.
17. Верменич Я. Таланти і талант Павла Чубинського. *Історичний календар : наук.-попул. та літературний альманах : навч. посіб. студ. гуманіт. ф-тів вузів, викладачам іст. і народознав., учням середніх та спец. середніх закл. України / упоряд.: А. Денисенко, В. Туркевич*. Київ, 1998. Вип. 5 : 1999. С. 37–39.
18. Вишнеvsька Г. Головна пісня України. *Рідний край : альманах Полтав. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка / голов. ред. М. Степаненко*. Полтава, 2013. № 2 (29). С. 53–54. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2825/1/Vyshnevskal.PDF>.
Про гімн України.
19. Він об'єднує і надихає українців. 30 років тому Верховна рада затвердила "музичну редакцію" Державного Гімну України. *Полтавський вісник*. 2022. 13 січ. (№ 2). С. 5.
20. Вірш, який було покладено в основу Державного Гімну України, написав поет Павло Чубинський... *Державні символи України / А. М. Проценко, Н. Д. Кусайкіна, Н. Г. Андріяшневська, К. Д. Маркова*. Харків, 2010. С. 20–21.
21. Волга Л. Народний дім Павла Чубинського. *Урядовий кур'єр*. 2003. 18 квіт. (№ 73). С. 7.
Про створення Павлом Чубинським нашого Державного гімну. Твір і по такому значному часі не втратив своєї актуальності.
22. Галюк М. Творець Національного Гімну. *Освіта України*. 2006. 24 берез. (№ 23). С. 7.
Про українського етнографа та фольклориста, громадського діяча, творця тексту Національного Гімну Павла Чубинського.
23. Гетьманець М. Нотатки про Державний Гімн України. *Від бароко до постмодерну : зб. праць каф. укр. та світової літ. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2011. Т. VIII. С. 187–193.
24. Горкавий С., Іванченко Ю. Коротке слово про вченого-подвижника. *Мудрість віків: Українське народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського / П. Чубинський*. Київ, 1995. Кн. 2. С. 222–223.
25. Гриневич Л. Державні гімни як символи політичної влади і боротьби в Україні (перша половина ХХ ст.). *Проблеми історії України*. Київ, 2003. Вип. 9. С. 135–146.
"Ще не вмерла Україна" (П. П. Чубинського) та "Інтернаціонал" як символи влади та ідеологічного протистояння. С. 139–144.
26. Гриценко Н. "Людей і правду він любив". Життя і творчість Павла Чубинського. *Дивослово*. 2009. № 1. С. 15–17.
Про українського поета, етнографа, педагога і юриста Павла Платоновича Чубинського (1839–1884).

27. Гудзенко Л. Павло Чубинський – поет, перекладач, етнограф, фольклорист: урок народознавства у 5-му класі. *Українська мова та література*. 2000. № 17 (трав.). С. 5.
28. Гургула І. До історії гімну побідоносної нації. *Літературна Україна*. 2015. 20 серп. (№ 31). С. 3.
- Гімн є святинею будь-якого народу. Його необхідно поважати і ставитися до нього з належним пошануванням. Музична редакція гімну офіційно ухвалена Верховною Радою 15 січня 1992 року. Текст гімну затверджено відповідним Законом аж 6 березня 2003 року. Історія українського гімну - яскраве уособлення долі бездержавного народу. Адже текст гімну створено давно - понад 150 років тому - на початку осені 1862 року. І такий довгий та тернистий шлях до визнання!*
29. Дроняк А., Турчинська М. Державний Славень України: від витоків до сьогодення. *Педагогічна думка*. 2015. № 2. С. 42–49.
- Державний гімн України. Павло Чубинський та Михайло Вербицький.*
30. Дудко В. Павло Чубинський і літературний фонд (1863 р.). *Київська старовина*. 1999. № 1. С. 165–171.
31. Дудко В. Павло Чубинський і українська преса початку 1860-х рр. *Вісник НАН України*. 1999. № 3. С. 37–42.
32. Ефименко П. Бібліографічний указатель трудов П. П. Чубинського. *Київська старина*. 1884. Т. IX, № 5 (май). С. 138–142.
33. Єрмоленко Т. Ще не вмерла пам'ять про Павла Чубинського? *Зоря Полтавщини*. 2009. № 19/20. С. 4.
34. Єфремов С. 60-ті роки і Чубинський. *Історія українського письменства : фотопередрук / С. Єфремов ; Український Вільний ун-т, Філософський Фак-т. Мюнхен, 1989. Т. 1 : [Від початків по Костомарова. Київ ; Ляйпціг 1919 [Вещяр 1924]. С. 294–296. (Українське літературознавство ; Вип. 1).*
35. Захарченко О. "І жнив своїх таки діждусь..." Сценарій урочистого вечора, присвяченого 178 річниці від дня народження П. П. Чубинського. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 12. С. 54–56.
36. Зиль А. Гідний шани всенародної. *Українське слово*. 2008. № 22. С. 13.
- Творчість Павла Чубинського.*
37. Зиль А. Енциклопедист народного життя. До 180-річчя з дня народження П. П. Чубинського. *Слово Просвіти*. 2019. 24-30 січ. (№ 4). С. 12.
38. Зиль А. Пошануємо автора гімну України. *Українська культура*. 2008. № 7. С. 8–10.
- Про життя Павла Чубинського.*
39. Іваннікова Л. В. Видатний етнограф і громадський діяч П. П. Чубинський: урок з народознавства. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 5. С. 50–55.
40. Іванова Л. П. Чубинський та Київська громада (60-і рр. XIX ст.). *Наука і суспільство*. 2015. № 9/10. С. 2–8.

41. Ігнатенко Н. Утворення Південно-Західного Відділу географічного товариства в Києві – неоціненний вклад П. Чубинського в розвиток української науки. *Київщинознавство* : зб. наук. праць / Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди. Київ, 2005. С. 153–169.
42. Ігнатенко С. Участь П. П. Чубинського в культурно-етнографічній діяльності Київської громади. *Київщинознавство* : зб. наук. праць / Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди. Київ, 2005. С. 182–189.
43. Ігнатова І. Державний Гімн України. *Світогляд*. 2007. № 1. С. 10–11.
44. Ісаченко Л. Рука на серці і Чубинський. *Урядовий кур'єр*. 2009. 31 січ. (№ 17). С. 1,10.

170 років з дня народження Павла Чубинського.

45. Кінько Т. А що сказав би Чубинський? Правда – то не гріх: роздуми допитливого довкола Державного Гімну України. *Україна молода*. 2020. 9 верес. (№ 85). С. 8–9.
46. Ковалів Ю. І. Уроки Павла Чубинського (з риторичним курсивом). *Скрипторій* : книга приурочена до 190-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та Міжнар. Шевченківського свята "В сім'ї вольній, новій", (Київ. обл., 19-22 трав. 2004 р.) / Ю. І. Ковалів. Біла Церква, 2004. С. 43–49.
47. Ковальська К. Історико-теоретичний аналіз наукової діяльності П. П. Чубинського. *Київщинознавство* : зб. наук. праць / Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди. Київ, 2005. С. 134–152.
48. Коляда І. "Он умел метко наблюдать народный обычай, схватывая его существенные черты". П. Чубинський: науково-культурницька та громадська діяльність. *Історія в школі*. 2012. № 2. С. 9–15.
49. Коляда І. Науково-культурницька та громадська діяльність П. П. Чубинського (за матеріалами спогадів сучасників). *Краєзнавство*. 2012. № 1. С. 66–73.
50. Коляда І. Науково-культурницька та громадська діяльність П. Чубинського. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 11/12. С. 49–51; 2013. № 2. С. 37–41.
51. Коляда І., Биба Є. "Тепер прийшла моя весна". Кохання у житті П. Чубинського. *Історія в рідній школі*. 2019. № 7/8. С. 50–53.
52. Коляда І., Биба Є. П. Чубинський. Кохання. Жінки. Родина (до 180-річчя з дня народження П. Чубинського). *Історія в школі*. 2019. № 5/6. С. 10–15.
53. Коляда І., Милько В. П. П. Чубинський: штрихи до історичного портрету (до 135-ї річниці заснування Південно-Західного відділу Імператорського Російського географічного товариства). *Історія в школі*. 2008. № 4. С. 12–17.
54. Корецька В. Ювілей пісні. Де навчався Павло Чубинський. *Літературна Україна*. 1993. 10 червня. С. 5.
55. Корнева В. "...І – покажем, що ми, браття, козацького роду!" *Зоря Полтавщини*. 2019. 29 січ. (№ 7). С. 3.
56. Корнеєв О. В. Видатний дослідник України – Павло Платонович Чубинський. *Географія : науково-методичний журнал*. 2004. № 23. С. 21–23.

57. Костриця М. Біля підвалин національної географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 1. С. 40–44.
До 170-річчя від дня народження П. П. Чубинського.
58. Краснодемський В. "Я мов по смерті оживаю". *Голос України*. 1996. 26 січ. С. 1, 4.
Про Павла Чубинського – автора тексту пісні-гімну "Ще не вмерла Україна".
59. Криlach К. "І жнив своїх таки дождусь...": матеріали до уроку присвяченого 160-річчю від дня народження видатного українського діяча другої половини ХІХ ст. П. П. Чубинського. *Історія в школах України*. 1998. № 3. С. 44–48.
60. Курочкін О. Народний календар П. Чубинського крізь призму часових трансформацій. *Берегиня*. 2009. № 3. С. 31–38.
61. Кухта Н. Із казкознавчого доробку П. Чубинського. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2002. № 12/13. С. 74–76.
62. Лепша І. «Ще не вмерла...»: до історії державного Гімну. *Українська культура*. 2005. № 5/6. С. 26–27.
63. Лобач К. До питання про науковий доробок П. Чубинського. *Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи* : матеріали регіон. наук.-практ. конф., (Полтава, 20-21 листоп. 1996 р.) / Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 1996. С. 39–40.
64. Лутай Л. Людей і правду я любив. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2009. № 5. С. 63–65.
До 170-річчя від дня народження Павла Платоновича Чубинського.
65. Маляренко В. Державний гімн як дзеркало нації. *Право України*. 2013. № 5. С. 374–381.
66. Мандзюк Д. "Водкою я ніколи не напивался и не имею к ней привязаности. Да положим, что и напивался – в этом нет преступления". Павла Чубинського вислали на Північ за відвідини могили Тараса Шевченка. *Країна*. 2019. № 4. С. 47–50.
67. Маурітссон М. Павло Чубинський підняв українську етнографічну науку на європейський рівень. *Українське слово*. 2012. № 17. С. 12.
68. Мельничук І. Талант і відданість. (Павло Чубинський). *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 1998. № 29/32. С. 2.
69. Муравіцька М., Синиця Л. Пісенний символ духовного відродження. *Світло*. 2000. № 4. С. 48–51.
Відкритий урок з теми "Павло Чубинський і його вірш "Ще не вмерла Україна" в побудові соборної незалежності Української держави".
70. Наука про Україну. *Календар знаменних і пам'ятних дат*. 2014. № 1. С. 70–81.
До 175-річчя від дня народження П. П. Чубинського.
71. Остапенко О. Павло Чубинський: нариси біографії і наукової творчості. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 4. С. 91–97.

72. Павло Чубинський – видатний український етнограф і громадський діяч. *Благослови, Мати* : уроки українського народознавства (5-8 класи): кн. для вчителя / упоряд. Л. Іваннікова. Київ, 1995. С. 169–177. (Б-ка "Педагогічний досвід").
73. Павло Чубинський. *Чумацький шлях*. 2009. № 1. С. 8–9.
Про автора Гімну України.
74. Паламарчук Л. Вшановуємо Павла Платоновича Чубинського. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 6. С. 42–44.
75. Пасенко Л. "Я син твій, нене Україно, народу парост я твого..." Літературно-музична композиція, присвячена Павлові Чубинському. *Дивослово*. 2009. № 1. С. 18–19.
76. Пасенко Л. "Я син твій, нене Україно, народу парост я твого...". *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2005. № 33. С. 14–16.
Вивчення спадщини Павла Чубинського на уроках географії.
77. Побірченко Н. С. Чубинський Павло Платонович (1839–1884). *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. у 2-х кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. Кн. 1 : X-XIX століття. С. 354–366.
78. Побірченко Н., Ігнатенко Н. Місце недільних шкіл у громадській і просвітницькій діяльності Павла Платоновича Чубинського. *Київщинознавство*. Київ, 2005. С. 170–181.
79. Погрібний А. З Атлантиди рідної культури. *Літературні явища і з'яви* : статті, портрети, силуети, наближення / А. Погрібний. Київ, 2009. С. 578–583.
Про Павла Платоновича Чубинського.
80. Подрига В. Особливості структурування літературем у віршах збірки «Сопілка Павлуся» Павла Чубинського: проблема репрезентації етноконцептів. *Рідний край* : альм. Полтав. держ. пед. ун-ту / голов. ред. М. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2019. № 1 (40). С. 90–94. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/14535>.
81. Про відзначення 175-річчя з дня народження Павла Чубинського : постанова Верховної Ради України від 20 листоп. 2013 р. № 705-VII. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 230. С. 13.
82. Руденко Ю. Шевченко і Чубинський: ідейна і духовна спорідненість. *Науково-інформаційний вісник*. 2014. № 4 (93). С. 38–45.
Ідейно-духовне багатство та художньо-естетичні особливості творів "Тарасова ніч" Т. Шевченка і "Ще не вмерла Україна..." П. Чубинського
83. Руденко Ю. Шевченко і Чубинський: ідейно-духовна спорідненість. *Літературна Україна*. 2015. 23 квіт. (№ 17). С. 6.
Вірші "Тарасова ніч" Тараса Шевченка та "Ще не вмерла України..." Павла Чубинського.
84. Сегеда С. П. Павло Чубинський. *Український пантеон* / С. П. Сегеда ; передм. автора. Київ, 2013. С. 158–161.

85. Серебрій В. Павло Чубинський. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2009. № 5. С. 21–22.
До 170-річчя від дня народження Павла Чубинського.
86. Сиротенко В. "Ще не вмерли України..." *Наука і суспільство*. 2001. № 5/6. С. 34–41.
Про долю П. Чубинського та М. Вербицького.
87. Скорицька М. Осяяна дорога Павла Чубинського. *Урядовий кур'єр*. 2006. 22 квіт. (№ 78). С. 10.
Долі геніальних людей по-своєму величні і гіркі. Часто, піднявшись у своєму леті над суспільством, вони згорають, не зрозумілі цим суспільством. Не обминула така доля і відомого українця – Павла Чубинського – автора Гімну України, визначного громадського діяча, письменника, науковця і педагога, людини з яскраво вираженим національним характером.
88. Скрипник Г. Народознавча спадщина Павла Чубинського з погляду сучасної етнології. *Народна творчість та етнографія*. 2009. № 2. С. 4–22.
До 170-річчя з дня народження видатного українського етнографа, поета і перекладача Павла Чубинського (1839–1884).
89. Стадник О. Г. Павло Чубинський. *Географія*. 2015. № 21/22. С. 74–76.
90. Суховенська З. "Скромний чиновник міністерства транспорту" Павло Чубинський. *Історія та правознавство*. 2018. № 22/23. С. 25–27.
91. Творець віщих слів. *Державний гімн України* : популярний іст. нарис / ред. Т. І. Моргун; упоряд.: М. П. Линник, В. М. Пономаренко. Київ, 2006. С. 10–17.
Павло Платонович Чубинський – відомий вчений-етнограф, поет і журналіст, юрист, активний діяч українського національного руху на Правобережній Україні.
92. Творець гімну України. *Урядовий кур'єр*. 2019. 19 січ. (№ 12). С. 8.
180 років з дня народження Павла Чубинського.
93. Федоренко В. Життя і творчість автора Державного Гімну. До 170-річчя Павла Чубинського. *Методичні матеріали. Дивослово*. 2009. № 1. С. 8–9.
94. Федоренко В. "Ще не вмерла України ні слава, ні воля" – Державний Гімн України. Урок української літератури в 6 класі. *Дивослово*. 2009. № 1. С. 10–14.
Про автора Державного Гімну України Павла Платоновича Чубинського та про державну символіку України.
95. Федорченко О. Місто Бориспіль – колыска Павла Чубинського. *Історія в рідній школі*. 2018. № 5. С. 41–43.
96. Хміль В., Татаренко В. А пам'ятник – справжній. *Літературна Україна*. 1990. № 3 (січ.). С. 5.
Де могила Павла Чубинського.
97. Холод Л. Видатний етнограф і громадський діяч. Фольклорно-етнографічний екскурс про життя і творчість Павла Чубинського. *Українська мова та література*. 2017. груд. (№ 23/24). С. 44–48.
Розробка уроку.

98. Цимбалюк Є. Вірш, якому всміхнулася доля. *Голос України*. 2012. № 244. С. 14.

Про вірш українського поета Павла Платоновича Чубинського "Ще не вмерла Україна", що став гімном незалежної України.

99. Цимбалюк Є. Предки автора Гімну України були не Чубинськими, а Чубами: у достовірності цієї прізвищної переміни переконані мешканці села Перемилівка Млинівського району. *Голос України*. 2009. 13 лют. (№ 26). С. 7.

Багатогранному таланту Павла Чубинського, а також причетності його родоводу до Рівненщини було присвячено літературно-мистецьке свято в селі Перемилівка. Гарно про Павла Чубинського говорили професор Володимир Гайбонюк, композитор Анатолій Андрухов, письменник Микола Пшеничний.

100. Червінський В. Діяч відродження. *Освіта*. 2010. № 7/8. С. 10–11.

Про автора державного гімну України Павла Чубинського.

101. Чередниченко Д. Безсмертне слово поета як основа народної пісні і Державного гімну України (До 165-річчя від дня народження Павла Чубинського). *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 1-/2. С. 18–21.

102. Чередниченко Д. Ми нарешті мусимо до нього прийти. *Українська мова і література в школі*. 1991. № 7. С. 19–25; № 9. С. 43–50.

Дослідження життя і творчості П. Чубинського – етнографа, поета.

103. Чередниченко Д. Павло Чубинський : есе. *Київська старовина*. 1992. № 6. С. 47–59.

104. Чередниченко Д. С. Павло Чубинський. Київ : Видавничий дім "Альтернативи", 2005. 376 с. : іл. (Особистість і доба).

105. Чередниченко Д. С. У земляків П. П. Чубинського: [Про етнографа і поета]. *Народна творчість та етнографія*. 1990. № 5. С. 69–71.

106. Черемис В. Київ, Велика Васильківська, 122, або Як "Србиія слободна" надихнула Павла Чубинського заявити, що Україна ще не вмерла. *Літературна Україна*. 1999. 25 берез. (№ 12). С. 8.

У будинку купця Лазарева П. Чубинський написав свою знамениту поезію – наш національний гімн України "Ще не вмерла України і слава, і воля..."

107. Черкаська Г. На засланні Чубинський провів майже сім років. *Українське слово*. 2015. 4-10 лют. (№ 5). С. 14.

108. Чернега П. Павло Чубинський – велетень української етнографії. *Слово Просвіти*. 2019. 7-13 берез. (№ 10). С. 12–13.

109. Чубинський Павло Платонович. *Провідники духовності в Україні* : довідник / за ред. І. Ф. Кураса. Київ, 2003. С. 592–593.

110. Чудний В. "Еще козацкая не умерла мати!" Тему Державного гімну підказав Богдан Хмельницький. *Урядовий кур'єр*. 1995. 14 верес. С. 8.

111. Шалата М. Ще до історії національного славня. *Літературна Україна*. 2012. № 39. С. 10.

Про історію національного гімну України "Ще не вмерла України і слава, і воля..."

112. Шаров І. Чубинський Павло Платонович (1839-1884) – етнограф, фольклорист, поет. *100 видатних імен України* / І. Ф. Шаров. Київ, 1999. С. 458–463.
113. Шевчук А. Національні музичні символи України. *Палітра педагога*. 2008. № 4. С. 3–5.
Українські національні гімни. Історія виникнення Державного Гімну.
114. Шевчук С. Архангельське заслання – період становлення Павла Чубинського як етнографа та фольклориста. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 5. С. 3–12.
115. Шип Н. А. Чубинський Павло Платонович. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. Київ, 2013. Т. 10 : Т–Я. С. 578.
116. Шищенко П. Слава України -Павло Чубинський. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2003. № 30/32. С. 2.
117. Шпак В. Павло Чубинський. Забута доля: завидна доля випала написаним у вже далекому 1862 році Павлом Чубинським віршованим рядком «Ще не вмерла України ні слава, ні воля». *Урядовий кур'єр*. 2006. 23 верес. (№ 178). С. 10.
118. Шпак В. Пісенний символ України. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 161. С. 1, 7.
До 150-річчя Державного Гімну України на слова українського поета Павла Платоновича Чубинського "Ще не вмерла України і слава, і воля", написані у 1862 році.
119. "Ще не вмерла Україна". *Українські пісні–гімни* / Ф. П. Погребенник. Київ, 1992. С. 4–17. (Бібліотека журналу "Пам'ятки України" ; № 4).
Історія створення Національного гімну України Павлом Чубинським. Подаються текст і ноти пісні-гімну.
120. "Я сіяв те, що Бог послав..." Сторінки публіцистичної, наукової та літературної творчості Павла Чубинського / авт.-упоряд.: Н. В. Зелінська, І. І. Капраль, О. І. Думанська, О. В. Палюх. Львів : Світ, 2009. 256 с.

Іменний покажчик

Андріяшневська Н.	20	Коляда І.	48–53
Андрусак Т.	7	Корецька В.	54
Бабіна М.	8	Корнева В.	55
Багацька Л.	89	Корнеєв О.В.	56
Биба Є.	51, 52	Костриця М.	57
Бріцина О.	11	Краснодемський В.	58
Бриленкова В.О.	10	Криlach К.	59
Бутенко О.	12	Курас І. Ф.	109
Буткалюк К.	13	Курочкін О.	60
Верес О.	1	Кусайкіна Н. Д.	20
Верменич Я.	14–17	Кухта Н.	61
Вишневська Г.	18	Лепша І.	62
Волга Л.	21	Линник М. П.	91
Галюк М.	22	Лобач К.	63
Гетьманець М.	23	Лутай Л.	64
Горкавий С.	24	Маляренко В.	65
Гриневич Л.	25	Мандзюк Д.	66
Гриценко Н.	26	Маркова К. Д.	20
Гудзенко Л.	27	Маурітссон М.	67
Гургула І.	28	Мельничук І.	68
Денисенко А.	17	Милько В.	53
Дроняк А.	29	Моргун Т. І.	91
Дудко В.	30, 31	Муравіцька М.	69
Думанська О. І.	120	Остапенко О.	71
Ефименко П.	32	Паламарчук Л.	74
Єрмоленко Т.	33	Палюх О. В.	120
Єфремов С.	34	Пасенко Л.	75, 76
Захарченко О.	35	Погребенник Ф. П.	119
Зелінська Н. В.	120	Побірченко Н.	77, 78
Зиль А.	36–38	Погрібний А.	79
Іваннікова Л.В.	39, 72	Подрига В.	80
Іванова Л.	40	Пономаренко В. М.	91
Іванченко Ю.	21	Проценко А. М.	20
Ігнатенко Н.	41, 78	Руденко Ю.	82, 83
Ігнатенко С.	42	Сегеда С. П.	84
Ігнатов І.	43	Серебрій В.	85
Ісаченко Л.	44	Синиця Л.	69
Капраль І. І.	120	Сиротенко В.	86
Кінько Т.	45	Скорицька М.	87
Ковалів Ю.І.	46	Скрипник Г.	88
Ковальська К.	47	Смолій В. А.	115

Стадник О.Г.	89	Черемис В.	106
Суховенська З.	90	Черкаська Г.	107
Татаренко В.	96	Чернега П.	108
Туркевич В	17	Чубинський П.	1–6
Турчинська М.	29	Чудний В.	110
Федоренко В.	93, 94	Шалата М.	111
Федорченко О.	95	Шаров І.	112
Хміль В.	96	Шевчук А.	113
Холод Л.	97	Шевчук С.	114
Цимбалюк Є.	98, 99	Шип Н. А.	115
Червінський В.	100	Шищенко П.	116
Чередниченко Д.	5, 101–105	Шпак В.	117, 118